

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію

П'ятничук Ірини Дмитрівни

«Механізми публічного управління вищою освітою України»,

поданої до захисту в спеціалізовану вчену раду Д 35.052.27 Національного університету «Львівська політехніка» на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління

Актуальність обраної теми

Актуальність дослідження механізмів публічного управління вищою освітою України зумовлена глибинними трансформаційними процесами, що відбуваються в суспільно-політичному, соціально-економічному та гуманітарному розвитку держави. Вища освіта виступає ключовим чинником формування людського капіталу, інноваційного потенціалу країни та її конкурентоспроможності в глобалізованому світі, а тому потребує сучасних, ефективних і науково обґрунтованих підходів до публічного управління. В умовах євроінтеграційного курсу України, реформування системи державного управління та децентралізації особливої ваги набуває перегляд традиційних управлінських підходів у сфері вищої освіти та впровадження нових управлінських механізмів, орієнтованих на якість, прозорість, автономію та підзвітність закладів вищої освіти.

Сучасний стан функціонування системи вищої освіти України характеризується наявністю низки системних проблем, серед яких - неузгодженість повноважень суб'єктів публічного управління, обмежена ефективність нормативно-правового регулювання, недостатній рівень фінансової автономії та диверсифікації джерел фінансування, фрагментарність інституційних механізмів забезпечення якості освіти. Загострення цих проблем відбулося в умовах воєнного стану, демографічних викликів, міграційних

процесів, цифровізації освітнього середовища та посилення конкуренції на міжнародному ринку освітніх послуг. За таких умов традиційні моделі управління вищою освітою втрачають ефективність і потребують суттєвого оновлення з урахуванням принципів публічного управління, партнерської взаємодії держави, суспільства та освітніх інституцій.

Особливої актуальності дослідження набуває у контексті імплементації європейських стандартів і рекомендацій у сфері вищої освіти, зокрема положень Болонського процесу, стандартів і рекомендацій із забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти, а також кращих практик країн Європейського Союзу щодо управління освітніми системами. Впровадження цих підходів потребує не лише адаптації нормативно-правової бази, а й розроблення дієвих механізмів публічного управління, здатних забезпечити баланс між державною політикою, інституційною автономією закладів вищої освіти та запитами стейкхолдерів. Саме тому наукове осмислення та систематизація механізмів публічного управління вищою освітою набувають стратегічного значення.

Водночас аналіз наукових досліджень свідчить, що проблематика публічного управління вищою освітою залишається недостатньо комплексно розробленою. Значна частина праць зосереджена на окремих аспектах державного регулювання, фінансування або забезпечення якості освіти, тоді як цілісний підхід до формування та функціонування механізмів публічного управління вищою освітою, з урахуванням сучасних викликів і національних особливостей, потребує подальшого наукового обґрунтування. Це зумовлює необхідність проведення системних досліджень, спрямованих на уточнення сутності, структури, інструментарію та умов ефективного застосування таких механізмів.

Таким чином, обрана тема дослідження є своєчасною та суспільно значущою, відповідає пріоритетам державної політики у сфері вищої освіти, а також актуальним напрямкам розвитку публічного управління.

Зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами та планами досліджень

Дисертація І.Д. П'ятничук на тему «Механізми публічного управління вищою освітою України» виконувалась у межах науково-дослідної роботи за темою «Теоретико-методологічні та прикладні засади розроблення і функціонування інноваційних механізмів публічного управління та адміністрування» Карпатського національного університету імені Василя Стефаника (номер державної реєстрації №0120U100494).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки та практичні рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі, характеризуються високим ступенем обґрунтованості, логічної узгодженості та наукової достовірності. Це забезпечено застосуванням комплексного міждисциплінарного підходу, системним використанням сучасного методологічного інструментарію, ґрунтовним аналізом вітчизняних і зарубіжних наукових джерел, нормативно-правових актів, офіційної статистики та відкритих інформаційних ресурсів. Усі отримані результати послідовно впливають із поставленої мети, завдань та логіки дослідження і відповідають вимогам, що висуваються до дисертаційних робіт за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Отримані в дисертації результати, зокрема розроблення авторської Концепції публічного управління вищою освітою України та формування комплексного механізму публічного управління, є безпосереднім науковим внеском у виконання зазначеної НДР та визначають стратегічні орієнтири модернізації системи вищої освіти.

У першому розділі «Теоретичні засади дослідження механізмів публічного управління вищою освітою України» ступінь обґрунтованості базових наукових положень підтверджується системним аналізом еволюції теорії публічного

управління та глибоким опрацюванням понятійно-категоріального апарату. Авторське визначення терміну «публічне управління», а також «механізм публічного управління вищою освітою» логічно впливає з узагальнення класичних і сучасних наукових підходів. Використання інноваційних цифрових сервісів для аналізу джерельної бази дозволило обґрунтовано уточнити періодизацію розвитку терміна «публічне управління» та виокремити первісний етап його формування. Розроблена контекстна модель системи публічного управління вищою освітою створює науково виважене підґрунтя для подальших емпіричних досліджень.

У другому розділі «Методологічні засади дослідження механізмів публічного управління вищою освітою України» обґрунтованість результатів забезпечено чітким визначенням рівнів дослідження (глобального, національного, регіонального, рівня ЗВО та індивідуального) та систематизацією методів наукового пізнання. Виокремлення загальнонаукових, емпіричних, порівняльних, статистичних, інституційних, соціологічних, а також сучасних цифрових методів і методів стратегічного аналізу є методологічно вмотивованим і адекватним складності об'єкта дослідження. Запропонований авторський підхід до використання наукометричних баз даних (Scopus, Web of Science, Google Scholar та ін.) додатково підвищує надійність і відтворюваність отриманих результатів.

У третьому розділі «Сучасний стан реалізації механізмів публічного управління вищою освітою України» ступінь обґрунтованості висновків підтверджується ґрунтовним аналізом функціонування правового, політичного, організаційного, економічного, кадрового, мотиваційного, інформаційного та комунікативного механізмів. Для кожного з них визначено зміст, структуру та проблеми функціонування, що сформувало надійну емпіричну базу для подальших узагальнень і розробки практичних рекомендацій.

У четвертому розділі «Зарубіжний досвід реалізації механізмів публічного управління вищою освітою» обґрунтованість результатів забезпечена

порівнянням моделей публічного управління вищою освітою в країнах Європейського Союзу, США, Великій Британії та інших державах. Висновки щодо доцільності поєднання автономії університетів, державної підтримки, державно-приватного партнерства та інтернаціоналізації є логічним наслідком проведеного аналізу та мають високий рівень узагальнення.

Найвищого ступеня обґрунтованості наукові положення та рекомендації досягли у п'ятому розділі «Інноваційний концепт механізмів публічного управління вищою освітою України», де представлено ключові результати дослідження. Сформований комплексний механізм публічного управління як багаторівнева інтегрована система, розроблена методика оцінювання дієвості механізмів на основі агрегованих індексів та запропонована Концепція публічного управління вищою освітою України є внутрішньо узгодженими, методологічно вивіреними та орієнтованими на практичне застосування. Вони логічно поєднують теоретичні узагальнення, результати аналізу сучасного стану та напрацювання зарубіжного досвіду.

Таким чином, наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи є системно й всебічно обґрунтованими, мають високий рівень достовірності та новизни, логічно випливають із результатів комплексного теоретичного, методологічного та емпіричного аналізу та підтверджені науковими публікаціями й практичним упровадженням. Вони можуть слугувати надійною основою для подальших наукових досліджень і прийняття управлінських рішень у сфері публічного управління вищою освітою України.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз наукових положень, висновків і рекомендацій, викладених у дисертації «Механізми публічного управління вищою освітою України», свідчить, що науковим доробком здобувача є вагомий комплекс результатів теоретичного, методологічного та практичного характеру, спрямованих на

розв'язання актуальної наукової й прикладної проблеми публічного управління вищою освітою. Отримані результати відзначаються системністю, логічною завершеністю та наявністю елементів наукової новизни, що мають істотне значення для розвитку теорії та практики публічного управління.

До найбільш суттєвих результатів, які містять елементи наукової новизни, належать такі.

Вперше:

- розроблено Концепцію публічного управління вищою освітою України, яка має системний і структурно завершений характер та інтегрує інноваційні управлінські інструменти. Концепція поєднує п'ять взаємопов'язаних компонентів (цільовий, концептуальний, організаційно-управлінський, оцінювально-результативний і корегувальний) та створює методологічну основу для забезпечення дієвості механізмів публічного управління, підвищення якості, прозорості та євроінтеграційної спрямованості вищої освіти України;

- запропоновано методику оцінювання дієвості комплексного механізму публічного управління вищою освітою України, що базується на індикаторному та агрегованому підходах і забезпечує багаторівневе кількісне оцінювання дієвості правового, політичного, організаційного, економічного, кадрового, мотиваційного, інформаційного та комунікативного механізмів, дозволяючи формувати обґрунтовані управлінські рішення відповідно до європейських стандартів і суспільних потреб;

- розроблено модель взаємодії та партисипації рівнів публічного управління (глобального, національного, регіонального, рівня закладів вищої освіти та індивідуального) з ключовими механізмами публічного управління, перевагою якої є комплексність і системна інтеграція управлінських процесів, що забезпечує їх узгодженість, адаптивність і орієнтацію на потреби суспільства.

Удосконалено:

- теоретичні положення щодо сутності механізмів публічного управління вищою освітою України, що дозволило сформувати цілісну модель їх

взаємозв'язку та впливу на ефективність функціонування системи вищої освіти в умовах глобалізації, цифровізації та євроінтеграції; уточнено поняття «механізм публічного управління» і «механізм публічного управління вищою освітою», запропоновано їх класифікацію та структурування з урахуванням багаторівневості управління та етапів управлінського циклу;

- концептуальні засади публічного управління вищою освітою України як цілісної системи, зокрема уточнено понятійно-категоріальний апарат, виокремлено додатковий «первісний» етап формування термінів Public administration, Public management і Good Governance, а також запропоновано контекстну модель публічного управління вищою освітою, що інтегрує всі ключові механізми у єдину структурно-функціональну систему;

- методичний підхід до визначення методів і принципів дослідження механізмів публічного управління вищою освітою України на основі поєднання системного, інституційного, соціально-орієнтованого та функціонального підходів, що дало змогу систематизувати методи дослідження та виділити стратегічні й цифрові методи в окрему наукову категорію.

Подальшого розвитку набули:

- методологічні засади дослідження механізмів публічного управління вищою освітою України шляхом інтеграції стратегічного аналізу та сучасних цифрових технологій, що підвищує доказовість, об'єктивність і прозорість досліджень та забезпечує поетапний алгоритм формування практичних рекомендацій;

- інтегративний підхід до комплексного аналізу сучасного стану реалізації правового, політичного, організаційного, економічного, кадрового, мотиваційного, інформаційного та комунікативного механізмів публічного управління вищою освітою з урахуванням їх взаємодії та впливу на якість і сталий розвиток системи;

- ідентифікація та систематизація основних проблем і викликів публічного управління вищою освітою України у вигляді узагальненої аналітичної матриці.

що створило аналітичну базу для розробки стратегічних управлінських рішень;

- системний підхід до дослідження зарубіжного досвіду реалізації механізмів публічного управління вищою освітою з виокремленням універсальних закономірностей ефективних моделей (поєднання автономії та державної підтримки, державно-приватне партнерство, інтернаціоналізація, концепція «програмадського університету»).

Зазначений науковий доробок у частині новизни дисертаційного дослідження дає підстави зробити висновок про одержання вагомих результатів для науки й практики, які суттєво доповнюють і збагачують теоретико-методологічний базис механізмів публічного управління вищою освітою України. Основні наукові положення, висновки та рекомендації є логічним підсумком проведеного дослідження, характеризуються високим рівнем наукової аргументації, цілісністю та значним ступенем наукової новизни.

Теоретичне та практичне значення наукових результатів дисертаційної роботи

Теоретичне значення одержаних результатів полягає у поглибленні та розвитку публічного управління вищою освітою шляхом системного обґрунтування сутності, змісту та структури механізмів публічного управління в умовах трансформації освітньої політики України. Теоретичні положення дисертації можуть слугувати науково-методологічною основою для подальших досліджень проблем публічного управління та адміністрування у сфері вищої освіти.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що теоретико-методологічний доробок автора, сформульовані пропозиції та рекомендації використано та можуть бути надалі застосовані для вдосконалення механізмів публічного управління вищою освітою України на національному, регіональному та місцевому рівнях. Висновки і рекомендації дисертаційного дослідження впроваджено в практичну діяльність Департаменту освіти і науки

Івано-Франківської обласної державної адміністрації, що сприяє підвищенню ефективності управлінських процесів, створенню сприятливих умов для модернізації освітньої системи та зміцненню позицій закладів вищої освіти на регіональному й національному рівнях (довідка про впровадження від 26.03.2025 р.).

Результати дослідження також використано в діяльності Департаменту освіти та науки Івано-Франківської міської ради, що забезпечує дієвість механізмів публічного управління вищою освітою на муніципальному рівні, розвиток кадрового потенціалу, ефективне використання ресурсів та інтеграцію вищої освіти міста до європейського освітнього простору (довідка про впровадження від 23.07.2025 р. № 685/48-15/23в). Практичні рекомендації дисертантки застосовано Департаментом освіти і науки Львівської обласної військової адміністрації при оновленні Програми розвитку освіти Львівської області (довідка про впровадження від 26.08.2025 р.), а також Тернопільською обласною військовою адміністрацією у процесі підготовки та прийняття управлінських рішень у сфері вищої освіти (довідка про впровадження від 28.08.2025 р. № 02-8992/10).

Окремі положення дисертації використовуються громадською організацією «Східно-Європейська спілка науковців» у підготовці аналітичних матеріалів та експертних висновків щодо стану і перспектив розвитку вищої освіти України, під час проведення тренінгів, круглих столів та просвітницьких заходів для науковців і молодих дослідників, а також у процесі розроблення рекомендацій для наукових установ і закладів вищої освіти з питань удосконалення управлінських процесів та стратегічного планування (довідка про впровадження від 23.07.2025 р. № 51/2025).

Результати наукового дослідження дисертантки знайшли практичне застосування в освітньому та науковому процесі. Зокрема, в межах міжнародної програми академічної мобільності Erasmus+ KA1 – Mobility For Teaching в Академії імені Якуба з Парадижу (м. Гожув-Великопольський, Республіка

Польща) у навчальному процесі було представлено результати докторського дисертаційного дослідження (довідка про впровадження від 14.04.2025 р.). Матеріали дисертації використовуються при викладанні навчальних дисциплін для здобувачів вищої освіти спеціальності «Публічне управління та адміністрування» різних освітніх рівнів у закладах вищої освіти Івано-Франківської, Волинської та Закарпатської областей (довідки про впровадження № 01-23/176 від 21.07.2025 р., № 03-24/04/2169 від 22.07.2025 р., № 2594/01-14 від 23.07.2025 р.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих наукових працях

Основні наукові результати проведеного дослідження, теоретичні положення та практичні рекомендації опубліковано у 48 наукових працях, серед яких: 6 статей у періодичних виданнях, що входять до міжнародної наукометричної бази даних Scopus та Web of Science, 21 стаття у наукових фахових виданнях України, 3 статті у інших наукових виданнях України, 1 стаття у виданнях країн ЄС, 1 розділ у монографії, 16 тез доповідей науково-практичних конференцій.

Відповідність дисертації паспорту спеціальності

Дисертація на тему «Механізми публічного управління вищою освітою України» за своїм змістом, науковою спрямованістю та отриманими результатами повністю відповідає паспорту спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління. Зокрема, дисертаційне дослідження охоплює такі напрями досліджень, визначені паспортом спеціальності:

- теоретико-методологічні засади формування та функціонування механізмів публічного управління, у межах яких розкрито еволюцію наукових підходів до публічного управління вищою освітою, уточнено понятійно-категоріальний апарат, обґрунтовано принципи, методи, моделі та класифікацію

механізмів публічного управління вищою освітою України;

- цілі, завдання та функції держави у сфері вищої освіти як чинники формування механізмів публічного управління, де визначено стратегічні орієнтири розвитку системи вищої освіти, роль державної освітньої політики, а також взаємозв'язок механізмів публічного управління з процесами євроінтеграції, цифровізації та забезпечення якості освіти;

- правовий, політичний, організаційний, економічний, кадровий, інформаційний та комунікативний механізми публічного управління, що реалізуються у сфері вищої освіти, включно з аналізом їх структури, ресурсного забезпечення та ефективності функціонування на різних рівнях управління;

- механізми державного регулювання та координації діяльності суб'єктів публічного управління, у межах яких досліджено взаємодію органів публічної влади, закладів вищої освіти, громадянського суспільства та інших зацікавлених сторін у формуванні й реалізації публічної політики у сфері вищої освіти.

Таким чином, зміст дисертації, логіка викладу матеріалу, об'єкт і предмет дослідження, а також отримані наукові результати повністю узгоджуються з вимогами паспорту спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління та відповідають профілю наукових досліджень у галузі публічного управління і адміністрування.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу на тему «Механізми публічного управління вищою освітою України», доцільно виокремити окремі положення, які мають дискусійний характер і можуть слугувати підґрунтям для подальших наукових пошуків та уточнень.

1. У першому розділі дисертації, де розглядається еволюція та сучасні підходи до публічного управління вищою освітою, основний акцент зроблено на інституційно-нормативних засадах. У межах подальших досліджень доцільним є розширення аналізу публічного управління вищою освітою за рахунок

соціокультурного та ціннісного вимірів, зокрема більш глибокого вивчення ролі академічної спільноти та органів студентського самоврядування у формуванні управлінських рішень. Більш глибоке опрацювання цих аспектів могло б посилити міждисциплінарний характер дослідження.

2. У третьому розділі, аналізуючи правовий механізм публічного управління вищою освітою, автор справедливо вказує на фрагментарність і нестабільність законодавчого поля. Водночас недостатньо уваги приділено аналізу ризиків правової колізійності та впливу частих змін нормативних актів на стратегічне управління закладами вищої освіти. Розширення цього аспекту дозволило б глибше обґрунтувати запропоновані напрями удосконалення правового регулювання.

3. У розділі 3, присвяченому кадровому механізму публічного управління вищою освітою України, основна увага зосереджена на підвищенні професійної компетентності управлінських кадрів. У контексті вдосконалення кадрового механізму публічного управління вищою освітою перспективним є розширення досліджень у напрямі мотиваційних аспектів управлінської діяльності. Зокрема, доцільним є поглиблене вивчення лідерських практик і механізмів професійної самореалізації управлінських кадрів в умовах воєнного стану та обмежених ресурсів.

4. Аналіз зарубіжного досвіду публічного управління вищою освітою (розділ 4) є комплексним і змістовним. Водночас можливим напрямом для наукової дискусії є питання пріоритетності адаптації окремих європейських практик до національних умов з урахуванням специфіки української системи вищої освіти та сучасних викликів її розвитку.

5. Обґрунтований у п'ятому розділі інноваційний концепт комплексного механізму публічного управління вищою освітою України та запропонована система оцінювання його дієвості створюють цілісну методологічну й прикладну основу для стратегічного управління галуззю. Водночас перспективним напрямом подальших наукових досліджень є

розроблення поетапних сценаріїв реалізації різних механізмів публічного управління вищою освітою. Такий підхід дозволить врахувати ресурсні обмеження, регіональні особливості та різний рівень управлінської спроможності закладів вищої освіти, що сприятиме практичній імплементації отриманих наукових результатів.

Узагальнюючи, слід зазначити, що наведені дискусійні положення та зауваження мають рекомендаційний характер, відображають складність і багатовимірність проблематики публічного управління вищою освітою та не знижують наукової новизни, теоретичної і практичної значущості дисертаційної роботи. Вони не впливають на загальну позитивну оцінку дослідження, а лише підкреслюють його потенціал для подальшого розвитку наукових напрацювань у цій сфері.

Загальний висновок

Дисертаційна робота П'ятничук Ірини Дмитрівни на тему «Механізми публічного управління вищою освітою України» є завершеним, цілісним і самостійним науковим дослідженням, виконаним на актуальну та стратегічно важливу для розвитку держави тему. У дисертації отримано нові науково обґрунтовані теоретичні положення та практичні результати, які в сукупності розв'язують важливу науково-прикладну проблему формування й застосування механізмів публічного управління вищою освітою України в умовах євроінтеграції та забезпечення якості освітніх послуг.

Основні положення, висновки та рекомендації є логічно вибудованими, достатньо аргументованими та підтвердженими результатами апробації науковими публікаціями у фахових і міжнародних наукометричних виданнях, а також впровадженням у практику діяльності органів публічної влади. Виявлені окремі зауваження й дискусійні положення мають уточнювальний характер і не знижують загальної високої теоретичної та практичної значущості отриманих результатів.

За змістом, науковою новизною, теоретичною цінністю та практичною значущістю дисертаційна робота відповідає паспорту спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління та чинним вимогам «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМУ № 502 від 19.05.2023, № 507 від 03.05.2024), щодо підготовки та атестації здобувачів наукового ступеня доктора наук. У зв'язку з цим дисертація заслуговує на позитивну оцінку, а її авторка – П'ятничук Ірина Дмитрівна – є гідною присудження наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент:

провідний науковий співробітник
науково-методичного відділу забезпечення
якості освітньої діяльності та вищої освіти
Військового інституту танкових військ
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»,
доктор наук з державного управління,
старший дослідник

Світлана МОРОЗ

Підпис *Світлана Мороз*
ЗАСВІДЧУЮ:
ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР
НАЦІОНАЛЬНОГО-ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
"ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ"
" " 20__ р.

